

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

כ"א.

עין משפט נר מצוה

בז א ב מ"י פ"י משל
תפלה ה"ג סגמ עשין
יט טו"ש"ע א"ח ס"י קטו
ספ"ק א:
בז א ב מ"י פ"י משל
תפלה ה"ג סגמ עשין
יט טו"ש"ע א"ח ס"י קטו
ספ"ק א:
בז א ב מ"י פ"י משל
תפלה ה"ג סגמ עשין
יט טו"ש"ע א"ח ס"י קטו
ספ"ק א:
בז א ב מ"י פ"י משל
תפלה ה"ג סגמ עשין
יט טו"ש"ע א"ח ס"י קטו
ספ"ק א:

והשקוף חשב לזכור אותה. לשון סוכה כדממרגמינן וישקוף וחסמתי
(בראשית יט): **רשע מעיקרו**. ושז מרשעמו פעמים שחזר ונעשה
רשע: הוא ינאף. שנינו צדיקושי (פ"ג דף טו.) שהרג חכמי ישראל:
ינאף רשע מעיקרו. ונעשה לדיק וחזר לרשעמו: **דאסחיל נה**.

התחיל לאומרה וטעה בצלמתי: **לא שנו**. הא דלמר רב יהודה מעלין
אותו: **שבעה קולות**. בזממור קול ה'
על המים (תהלים ט): **שאתה חנה**.
בפרשת ענן לבי (ש"פ ג): **כ"ד רגוות**.
בפרשת ויעמוד שלמה (מלכים א ה)
רנה תפלה תחנה כלהון כ"ד איכא:
ציומא דרחמי. שהוצרך לבקש רחמים
שדבקו שערים זה צוה ולא היו
מניחין להכניס ארון לבינת קדשי
הקדשים כדאמרין בזממור קטן (דף
ט): **מעין כל צרכה**. אומר צקולר
ומצריך על כל אחת ואחת: **הביננו**.
ואינו מצריך אלא שומע תפלה בכל
הצרכות שבין שלש ראשונות לשלש
אחרונות. הביננו כנגד אתה חונן
ומול את לבבנו כנגד השיבנו לפלוח
לנו כנגד סלח לנו להיות גאולים כנגד
גאולה וכן כולם: **צנאום ארץ**. לשון
נוה כמו צנאות דשא ירביני (תהלים
נג) והוא כנגד צרכת השמים:
והטועים על דפתך. והעוצרים על
דצריך: **ישפטו**. כנגד דקדק ומשפט.
לשון אחר והטועים במשפט על דעתך
ישפטו השיבם לנמדם לפטות כדצריך
וכן עיקר נראה לי וכן צ"ה"ג: **לייע**
עלה אציי. לפי שמדלג הצרכות וכוללן
בצרכה אחת: **כל השנה מי עדינין**
כרבי עקיבא. כלומר כשאלנו מתפללין
י"ח שלמות מי עדינין כר' עקיבא
לומר צרכה רביעית בפני עכמה
השתחא כשמתפללין הביננו נעבד
כותיה: **שבע סקון**. שלש ראשונות
ושלש אחרונות והביננו: **ונכללה**.
ההדלה: **מכלל**. בתוך הביננו כדך
שהוא כוללה בחונן הדעת ויאמר
הביננו ה' אלהינו המגדל בין קדש
לחול לדעת דרכיך: **לאטרוי**.
לנעוה: **צחלתא**. התפלה יכול אדם
לכוין דעתו יותר מן האמצע: **גבורים**
גשמים. הזכרה בעלמא היא לפיכך
מחזירין אותו שאינה תפלה שיכול
לאומרה בשומע תפלה: **ציומא**. מחזירין
אותו: **צנזור**. יחיד המתפלל עם הצבור:
דאדרכ קודם ש"ח. אין מחזירין
אותו שיכול לאומרה בשומע תפלה:
תחנונים

והשקוף בה שתיים ושלוש שעות ולא העלוהו
אמאי לא העלוהו והאמר רב יהודה אמר רב
"טעה בכל הברכות כלן אין מעלין אותו
בברכת הצדוקים מעלין אותו חיישינן שמא
מין הוא שאני שמואל הקטן דאיהו תקנה
וניחוש דלמא הדר ביה אמר אביי גמירי
טבא לא הוי בישא ולא והכתיב ויבשוב
צדיק מצדקתו ועשה עול ההוא רשע מעיקרו
אבל צדיק מעיקרו לא ולא והא (ט) תנן אל
תאמין בעצמך עד יום מותך שהרי (ט) ויוחנן
כ"ג שמש בכהונה גדולה שמנים שנה
ולבסוף נעשה צדוקי (א) אמר אביי הוא ינאף
הוא יוחנן רבא אמר ינאף לחוד ויוחנן לחוד
ינאף רשע מעיקרו ויוחנן צדיק מעיקרו הניחא
לאביי אלא לרבא קשיא אמר לך רבא
צדיק מעיקרו נמי דלמא הדר ביה אי הכי
אמאי לא אסקוה שאני שמואל הקטן
דאתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב
ואיתימא רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא
שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה:
הני שבע דשבתא כנגד מי א"ר חלפתא בן
שאל כנגד שבעה קולות שמואל דוד על
המים הני תשע דר"ה כנגד מי א"ר יצחק
דמן קרמינגין כנגד תשעה אוכרות שאמרה
חנה בתפלתה דאמר מר (ט) בראש השנה
נפקדה שרה רחל וחנה הני עשרים וארבע
דתעניתא כנגד מי א"ר חלבו כנגד כ"ד רגוות
(ט) שאמר שלמה בשעה שהכניס ארון לבית
קדשי הקדשים אי הכי כל יומא נמי גמרינהו
אימת אמרינהו שלמה ביומא דרחמי אנן
נמי ביומא דרחמי אמרי להו: רבי יהושע
אומר מעין שמנה עשרה: מאי מעין שמנה עשרה רב אמר מעין כל ברכה
וברכה ושמואל אמר הביננו ה' אלהינו לדעת דרכיך ומול את לבבנו ליראתך
ותסלח לנו להיות גאולים ורחקנו ממכאובינו ודשננו בנאות ארצך ונפוצותינו
מארבע תקיבן והתועים על דעתך ישפטו ועל הרשעים תניף ידך וישמחו
צדיקים בבנין עירך ובתקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר
לכן ישי משיחך טרם נקרא (א) אתה תענה ברוך אתה ה' שומע תפלה (א) לייט
עלה אביי אמאן דמצלי הביננו אמר רב נחמן אמר שמואל הכל השנה
כולה מתפלל אדם הביננו חוץ ממוצאי שבת וממוצאי ימים טובים מפני
שצריך לומר הברכה בחונן הדעת מתקיף לה רבה בר שמואל ונימרה ברכה
רביעית בפני עצמה מי לא תנן (א) ר"ע אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה
כלה השנה כולה מי עבדינן כר' עקיבא דהשתא נמי נעביד כל השנה כולה
מתקיף לה מר זוטרא ונכללה מכלל תקון תשסרי לא תקון הכא נמי שבע תקון תמני לא תקון
בר אביי הכל השנה כולה מתפלל אדם הביננו חוץ מימות הגשמים מפני שצריך לומר שאלה בברכת
השנים מתקיף לה מר זוטרא ונכללה מכלל ודשננו בנאות ארצך ותן מל ומטר אתי לאטרוי אי הכי
הבדלה בחונן הדעת נמי אתי לאטרוי אמרי התם כיון דאתיא בתחלת צלותא לא מטריד הכא כיון
דאתיא באמצע צלותא מטריד מתקיף לה רב אשי ונימרה בשומע תפלה דא"ר תנחום אמר רב אסי טעה
ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול
לאומרה בשומע תפלה והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס טעה שאני:
גופא א"ר תנחום אמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו שאלה
בברכת השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשומע תפלה והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו
מפני שיכול לאומרה על הכוס מיתיבי (ט) טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו
שאלה וברכת השנים מחזירין אותו והבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה על הכוס
ל"ק הא ביחיד הא בצבור מ"ט לא משום דשמעה משליח צבור אי הכי האי מפני שיכול לאומרה בשומע
תפלה מפני ששומע משליח צבור מיבעי ליה אלא אידי ואידי ביחיד ול"ק (ב) הא דאדרכ קודם שומע תפלה
הא

תורה אור השלם

1. ובשוב צדיק מצדקתו
ועשה עול בכל התשובות
אשר עשה הרשע יעשה
ודן כל צדקתיו אשר עשה
לא תזכרה במעולו אשר
מעל ובחטאתו אשר חטא
בם ימות: ויחזקאל יח כד

הגהות הב"ח

(א) תוב' ד"ה לייט וכו'
ממילתין. לייט נ"ל צ"ל צדיק דף
ג' וע"ש תמוז ג' ד"ה ה' ה' ה'
ל' (ג) ד"ה מפני וכו' היינו
דוקא בספק התפלה אלא
בודאי התפלה אוקמינן:

הגהות הגר"א

[א] ברם נקלה אתה מענה.
ג' כי אתה עונה בכל כו'.
ג' ר"ח ואל"ש ועיין
רמב"ם:

מוסף רש"י

גמירי. מסורת מאומתו
(פסחים ב:) מסורת כ"ד
מכונתו (פסחים ח). בראש
השנה נפקדה שרה רחל
והנה. כל זכרון לנפוח
ונמנו עליהם היינו ר"ה
יא וכו' יבנות (טו). כ"ד
ורגות. רנה תפלה מתה
מכונת תפלה שלמה על
כ"ה. ויא' כ"ד צרכות
דמעמית. ולא נהיה שבת
(א) אומרה ברכה רביעית
בפני עצמה. להבדלה
במולא צמח ואלי סוללה
בחונן הדעת (דף ח).

רבינו גינים

הני כ"ד דתעניתא כנגד מי
אמר ר' חלבו כנגד כ"ד
רגוות שאמר שלמה. הא
מילתא פרישה בתלמוד
ארץ ישראל פירקין וברפיק
ב' דתענית (הנהגה) ו' רחל
ור' שמואל כנגד כ"ד
פעמים רנה תפלה תחנה
שבתובין בפרשת שלמה
ואית בגמרא ב' משקין
בית השלחין (ונועו טו) דף
ובפרק כל ישראל יש להם
שלח (דף ק) בשעה שבנה
שלמה את בית המקדש
ובקש להכניס ארון לבית
קדש הקדשים בדקו שיערים
זה בזה אמר כ"ד רגוות כו':

רבינו הנאל

הני עשרים וארבע
דתעניתא כנגד מי אמר ר'
חלבו כנגד כ"ד רגוות
שאמר שלמה בשעה
שהכניס ארון לבית קדשי
הקדשים. ירושלמי: כ"ד
תעניתא כנגד כ"ד פעמים
שכתוב בפרשת שלמה רנה
תפלה תחנה. מאי מעין
שמונה עשרה רב אמר
מעין כל ברכה וברכה.
פירוש. מוכרי שלש
ראשונות כסדרן ואומר
ברכה רביעית חנון מאתך
דעה בינה והשכל בא"י חנון
הדעת. והחזירני בתשובה
שלמה לפניך. בא"י הרצנה
בתשובה. מחל לנו מלכותי
פישענו בא"י חנון המרבה
לסלוח. ונחלנו מהרה למען
שקב בא"י גואל ישראל.
הדעה הרואה שלמה לכל
מבוטלינו בא"י ורפא חולי
כמו ישראל. וברך שנתינו
עמו ישראל. וב"ב מב"ך
השנים. וקצבנו יחד מארבע
נפשות הארץ בא"י מקבץ
דחי: עמו ישראל. מלך
עליו אתה ה' לבודך בחסד
וברחמים וצדקתך במשפט
בא"י מלך אורח צדקה
ומשפט. את המינים ואת
מל' (כות) דון במהרה
תעקר תשבר ותמגר ותכניע
אויבנו במהרה כמינו בא"י
שוב אויבים ומכניע דים.
ועל כל הבוהטים כך יהמו
רחמיך ושל חליקני עמחה
בא"י משען ומבטח
ישועה. בנה ירושלים
במהרה וכסא דוד לתוכה
תימן בא"י בונה ירושלים.
אחרונות חתקן. שמואל
הושיענו בא"י צמחית קרן
ישועה. קבל ברחמים את
תפלתנו בא"י שומע
תפלה. ויאמר שלש
אחרונות חתקן. שמואל
אמר הביננו. פי' אומר
שלש ברכות הראשונות
כתקן ומתחיל הביננו,
הביננו ה' אלקינו לדעת
דרכיך. מול לבבנו לשבוע
לידתך. סלח לנו להיות
גאולים. וחקנו מצדוקים
ודשננו בנאות ארצך.
ונפוצים מארבע תקיבן.
והתועים השב צדק ומשפט.
ועל הרשעים תניף ידך.
וצדיקים ישמחו בבנין עירך
ובתיקון היכלך ובצמיחת
קרן לדוד עבדך ועריכת נר
לכן ישי משיחך. טרם נקרא
תענה בא"י שומע תפלה.
[ושלש אחרונות חתקן].
ירושלמי: אית תנא תני
שבע מעין י"ח. ואית תנא
תני י"ח מעין י"ח. מאן דתני
י"ח מעין י"ח סמייל ליה
לשמואל. ג' ראשונות וגי'
אחרונות הרי ג'. והביננו
ברכה אחת שחנה בה
בא"י שומע תפלה הרי ג'
מעין י"ח. מאן דתני י"ח
מעין י"ח סמייל ליה לרב
שלמה חתימה מעין כל
ברכה וברכה כאשר פירשנו

למעלה

וטוביא דשמעתא כשמואל רהטא. מיהו חזינן דנהוג לילצוי כי הא דרב בתפלת המנחה בעידנא דמפרה. ולא חזינן רבנן קשיאי דהוה מחו בידיהו. ש"מ דהלכתא כותיה דרב. לייט עליה אביי אמאן דמצלי הביננו. ואיג'
דלייט אביי אמאן דמצלי הביננו. שי מי שאמר לכל מאן דאפשי ליה. אבל מאן דטריד או בדרך לא לייט אביי. אמר ר' תנחום אמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים וכו'. ירושלמי: אמר ר' זעירא בשם
ר' תנחום. היה עומד בגשם והזכיר של אין מחזירין אותו. בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו. והתניא בטל וברוחות לא חיבוו חכמים להזכיר ואם בא להזכיר מוכיר. לא דאמי ההוא דמיקל לההוא דלא מצלי ולא מיקל. בגשם
והזכיר של טל אין מחזירין אותו. והתניא אל שאל בברכת השנים או שלא אמר גבורות גשמים מחזירין אותו. בההוא דלא אידרכ טל ולא מטר.

למעלה. וטוביא דשמעתא כשמואל רהטא. מיהו חזינן דנהוג לילצוי כי הא דרב בתפלת המנחה בעידנא דמפרה. ולא חזינן רבנן קשיאי דהוה מחו בידיהו. ש"מ דהלכתא כותיה דרב. לייט עליה אביי אמאן דמצלי הביננו. ואיג'
דלייט אביי אמאן דמצלי הביננו. שי מי שאמר לכל מאן דאפשי ליה. אבל מאן דטריד או בדרך לא לייט אביי. אמר ר' תנחום אמר רב אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים וכו'. ירושלמי: אמר ר' זעירא בשם
ר' תנחום. היה עומד בגשם והזכיר של אין מחזירין אותו. בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו. והתניא בטל וברוחות לא חיבוו חכמים להזכיר ואם בא להזכיר מוכיר. לא דאמי ההוא דמיקל לההוא דלא מצלי ולא מיקל. בגשם
והזכיר של טל אין מחזירין אותו. והתניא אל שאל בברכת השנים או שלא אמר גבורות גשמים מחזירין אותו. בההוא דלא אידרכ טל ולא מטר.